

"Bank Credit, All Commercial Banks. Board of Governors of the Federal Reserve System [retrieved from FRED, Federal Reserve Bank of St. Louis]. 2020". <https://fred.stlouisfed.org/series/TOTBKCR>

"Fiscal Service, Federal Debt: Total Public Debt. U.S. Department of the Treasury [retrieved from FRED, Federal Reserve Bank of St. Louis]. 2020". <https://fred.stlouisfed.org/series/GFDEBTN>

"S&P 500 Index. Tradingview. 2020". <https://www.tradingview.com/symbols/SPX/>

"Apple – 40 Year Stock Price History". Macrotrends. 2020. <https://www.macrotrends.net/stocks/charts/AAPL/apple/stock-price-history>

"Microsoft – 34 Year Stock Price History". Macrotrends. 2020. <https://www.macrotrends.net/stocks/charts/MSFT/microsoft/stock-price-history>

"Alphabet – Stock Price History". Macrotrends. 2020. <https://www.macrotrends.net/stocks/charts/GOOGL/alphabet/stock-price-history>

"Amazon – 23 Year Stock Price History". Macrotrends. 2020. <https://www.macrotrends.net/stocks/charts/AMZN/amazon/stock-price-history>

"Facebook – Stock Price History". Macrotrends. 2020. <https://www.macrotrends.net/stocks/charts/FB/facebook/stock-price-history>

Vyshnevskiy, O., Liashenko, V., and Amosha, O. "The Impact of Industry 4.0 and AI on Economic Growth". *Scientific papers of Silesian University of Technology. Organization and Management Series*, no. 140 (2019): 391-400. DOI:<http://dx.doi.org/10.29119/1641-3466.2019.140.32>

Vyshnevskiy, O. S. "Vplyv tsyvrovizatsii na promyslovist: problemy vyznachennia v krainakh Yes" [The Impact of Digitalization on Industry: Problems of Definition in EU Countries]. *Ekonomika promyslovosti*, no. 1 (2020): 31-44. DOI: <http://doi.org/10.15407/econindustry2020.01.031>

УДК 332.14:338.24
JEL: R10; R13; R58; F52

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ РЕГІОНУ ТА ЇЇ РОЛЬ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

©2020 ДАВИДОВА І. О., ЛЕБЕДЧЕНКО В. В.

УДК 332.14:338.24
JEL: R10; R13; R58; F52

Давидова І. О., Лебедченко В. В. Теоретичні основи формування системи економічної безпеки регіону та її роль у забезпеченні національної безпеки держави

Метою статті є формування поняття економічної безпеки регіону, конкретизація її основних елементів, принципів забезпечення, аналіз функціональних особливостей і визначення місця економічної безпеки регіону як складової системи національної безпеки держави. Розглянуто аспекти формування системи економічної безпеки. Визначено її роль у здатності народного господарства країни та її регіонів забезпечити поетапне поліпшення та належне збереження, передусім економічними методами, інтересів як окремого громадянина, так і суспільства як цілісної системи. Акцентовано увагу на ключовій ролі економіки в усіх сферах діяльності як на державному, так і на регіональному рівні. Підкреслено, що питання економічної безпеки регіонів України мають кардинальне значення не лише як складовий компонент у межах сфери розповсюдження національної безпеки, а й у контексті суцільного розвитку країни. Аналізування регіонального аспекту економічної безпеки дозволяє визначити основні фактори дотримання економічної безпеки державою взагалі, бо ключові причини загроз економічній безпеці держави мають регіональний характер. Поняття економічної безпеки регіонів нерозривно з поняттям національної безпеки, яке, своєю чергою, розглядається в контексті міжнародної безпеки. А національна безпека включає декілька напрямів: економічний, політичний, правовий, соціальний, військовий комплекс, оборону, інформаційне та технологічне забезпечення, розвиток інновацій, ресурсну, енергетичну та ядерну незалежність, культурний та інтелектуальний потенціал і підтримку екологічної безпеки.

Ключові слова: економічна безпека, регіон, національна безпека, формування системи економічної безпеки регіону.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-5-36-42>

Табл.: 1. Бібл.: 13.

Давидова Ірина Олегівна – доктор економічних наук, професор, завідувачка кафедри економіки і маркетингу, Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» (вул. Чкалова, 17, Харків, 61070, Україна)

E-mail: i.davydova@khai.edu

Лебедченко Віра Віталіївна – старший викладач кафедри економіки і маркетингу, Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» (вул. Чкалова, 17, Харків, 61070, Україна)

E-mail: vera_lebedchenko@ukr.net

УДК 332.14:338.24
JEL: R10; R13; R58; F52

Давидова І. О., Лебедченко В. В. Теоретические основы формирования системы экономической безопасности региона и её роль в обеспечении национальной безопасности государства

Целью статьи является формирование понятия экономической безопасности региона, конкретизация её основных элементов, принципов обеспечения, анализ функциональных особенностей и определение экономической безопасности региона как составной системы национальной безопасности государства. Рассмотрены аспекты формирования системы экономической безопасности. Определена её роль в способности народного хозяйства страны и её регионов обеспечить поэтапное улучшение и надлежащее сохранение, прежде всего экономическими методами, интересов как отдельного гражданина, так и общества как целостной системы. Акцентируется внимание на ключевой роли экономики во всех сферах деятельности как на государственном, так и на региональном уровне. Подчеркнуто, что вопрос экономической безопасности регионов Украины име-

ет кардинальное значение не только как составной компонент в границах сферы распространения национальной безопасности, но и в контексте всецелого развития страны. Анализ регионального аспекта экономической безопасности позволяет определить основные факторы соблюдения экономической безопасности государством в целом, потому что ключевые причины угроз экономической безопасности государства имеют региональный характер. Понятие экономической безопасности регионов неразрывно с понятием национальной безопасности, которое, в свою очередь, рассматривается в контексте международной безопасности. А национальная безопасность включает несколько направлений: экономический, правовой, политический, социальный, военный комплекс, оборону, информационное и технологическое обеспечение, развитие инноваций, ресурсную, энергетическую и ядерную независимость, культурный и интеллектуальный потенциал и поддержку экологической безопасности.

Ключевые слова: экономическая безопасность, регион, национальная безопасность, формирование системы экономической безопасности региона.
Табл.: 1. **Библ.:** 13.

Давыдова Ирина Олеговна – доктор экономических наук, профессор, заведующая кафедрой экономики и маркетинга, Национальный аэрокосмический университет им. Н. Е. Жуковского «Харьковский авиационный институт» (ул. Чкалова, 17, Харьков, 61070, Украина)

E-mail: i.davydova@khai.edu

Лебедченко Вера Витальевна – старший преподаватель кафедры экономики и маркетинга, Национальный аэрокосмический университет им. Н. Е. Жуковского «Харьковский авиационный институт» (ул. Чкалова, 17, Харьков, 61070, Украина)

E-mail: vera_lebedchenko@ukr.net

UDC 332.14:338.24

JEL: R10; R13; R58; F52

Davydova I. O., Lebedchenko V. V. The Theoretical Foundations for the Formation of the Region's Economic Security System and Its Role in Ensuring the National Security of the State

The article is aimed at forming the concept of economic security of region, fleshing out its basic elements, principles of provision, analyzing the functional features and defining the economic security of region as an integral system of the national security of the State. The aspects of formation of the economic security system are considered. Its role in the ability of the national economy of the country and its regions to ensure gradual improvement and proper preservation, first of all by economic methods, the interests of both the individual citizen and society as a whole system is defined. The focus is put on the key role of the economy in all areas of activity at both the State and regional levels. It is underlined that the issue of economic security of Ukraine's regions is of fundamental importance not only as an integral component within the sphere of national security spread, but also in the context of the whole development of the country. Analysis of the regional aspect of economic security allows to identify the main factors of compliance with economic security by the State as a whole, because the key causes of threats to the economic security of the State are of regional nature. The notion of regional economic security is inextricably linked to the notion of national security, which in turn is viewed in the context of international security. The national security includes several directions: economic, legal, political, social, military complex, defense, information and technological support, development of innovation, resource, energy and nuclear independence, cultural and intellectual potential and support for ecological security.

Keywords: economic security, region, national security, formation of the region's economic security system.

Tabl.: 1. **Bibl.:** 13.

Davydova Iryna O. – D. Sc. (Economics), Professor, Head of the Department of Economics and Marketing, National Aerospace University «Kharkiv Aviation Institute» named after M. Ye. Zhukovskiy (17 Chkalova Str., Kharkiv, 61070, Ukraine)

E-mail: i.davydova@khai.edu

Lebedchenko Vera V. – Senior Lecturer of the Department of Economics and Marketing, National Aerospace University «Kharkiv Aviation Institute» named after M. Ye. Zhukovskiy (17 Chkalova Str., Kharkiv, 61070, Ukraine)

E-mail: vera_lebedchenko@ukr.net

Питання економічної безпеки регіонів України мають кардинальне значення не лише як складовий компонент у межах сфери розповсюдження національної безпеки, а й у контексті суцільного розвитку країни. Поточний стан розвитку наочно демонструє відсутність позитивних зрушень в економічній системі України в довгостроковій перспективі. Усе це обумовлює пильну увагу до економічної безпеки, зокрема регіонів, та питань, які неодмінно виникають і стосуються таких понять, як зростання економіки України та першочергові національні інтереси держави.

«Стан захищеності економічних інтересів особи, суспільства і держави, розвитку достатнього оборонного потенціалу... сприятиме стійкому й ефективному функціонуванню економіки в режимі розширеного відтворення, тобто створення передумов для підтримки і покращення рівня життя громадян, задоволення корінних національних інтересів у виробничо-економічній, фінансовій, зовнішньоеконо-

мічній, технологічній, енергетичній, продовольчій та інших субекономічних сферах» [1].

«Загальнодержавний рівень економічної безпеки визначається рівнем регіональних систем, а процес гарантування економічної безпеки держави повинен реалізовуватися на основі врахування і дотримання безпеки територіальних складників» [2]. Політика держави, спрямована на підтримку регіонів, повинна створювати всі умови для підвищення конкурентоспроможності, яка є основоположною для активного розвитку регіонів і усунення диспропорцій між ними. «Нерівномірність регіонального розвитку та рівня життя населення створює передумови для соціального напруження в суспільстві, загрожує територіальній цілісності країни, стримує динаміку соціально-економічних показників, уповільнює ринкові перетворення та знижує їх ефективність» [3].

Економічну безпеку регіонів доречно досліджувати як елемент системи національної безпеки України. Аналізування регіонального аспекту економічної

безпеки дозволяє визначити основні фактори дотримання економічної безпеки державою взагалі, бо ключові причини загроз економічній безпеці держави мають регіональний характер.

«Починаючи з часів А. Сміта та Ф. Кене, економічна та національна безпека, прирівнюючись до непокитної державної влади та ототожнюючись із утриманням порядку задля державного інтересу, завжди вважалась основою державності, базовим інструментом колективного захисту громадянина як складової нації в складному оточенні та відвертому протистоянні «економічних» людей у багатоспектовому ринковому середовищі. Так, ще у XVII–XVIII століттях прихильники правового позитивізму, такі як Гоббс, Гегель, Макіавеллі, наполягали на прерогативі держави в забезпеченні суспільних (із обмеженням індивідуальних) прав і свобод громадян на тлі дотримання національної безпеки» [4, с. 7].

На сучасному етапі важливий внесок у дослідження проблем, механізму формування, стратегії забезпечення та рівня підтримання економічної безпеки зробили такі вітчизняні й зарубіжні вчені, як: В. М. Гейць, В. Ф. Беседін, В. І. Мунтіян, Б. В. Губський, О. І. Барановський, М. М. Єрмошенко, Я. А. Жаліло, Г. В. Задорожний, А. І. Татаркін, О. С. Власюк, В. К. Сенчагов, А. І. Сухоруков, В. Т. Шлемко, І. Ф. Бінько, В. А. Ліпкан, О. Г. Данільян та інші.

Метою статті є формування поняття економічної безпеки регіону, конкретизація її основних елементів, принципів забезпечення, аналіз функціональних особливостей і визначення місця економічної безпеки регіону як складової системи національної безпеки держави.

Забезпечення економічної безпеки є первинною серед численних функцій держави, оскільки відображає актуальну потребу суспільства в гарантуванні захисту прав і свобод у процесі його поступального розвитку. «Сам термін «безпека» з'явився наприкінці XII століття, але під цим терміном мався на увазі стан духа людини, що почувається себе захищеною. З часом етимологія цього поняття розширювалась, і тільки із XVII століття воно почало використовуватися на державному рівні» [4, с. 7].

Проблему економічної безпеки розглядають в тандемі з поняттям економічного зростання, яке впливає як на загальний стан економіки в країні, так і на національну безпеку держави. Питання економічної безпеки зачіпає різноманітні сфери національної безпеки. Це означає, що при його розгляді необхідно ознайомитися та проаналізувати ряд спеціальних науково-дослідних робіт і задіяти фахівців різних наукових профілів, серед яких важлива роль повинна відводитися економістам, працівникам банківської сфери, політологам і соціологам, екологам, юристам, представникам сфери освіти й охорони здоров'я, а також ученим, що займаються науково-технічною безпекою.

Поняття економічної безпеки регіонів нерозривно з поняттям національної безпеки, яке, своєю чергою, розглядається в контексті міжнародної безпеки. Національна безпека включає декілька напрямів: економічний, політичний, соціальний, військовий комплекс, оборону, правовий, інформаційне і технологічне забезпечення, розвиток інновацій, ресурсну, енергетичну і ядерну незалежність, культурний та інтелектуальний потенціал і підтримку екологічної безпеки. Деякі дослідники окремим підвидом виділяють також інвестиційну, науково-технічну, медичну, демографічну, кримінологічну та іншу безпеку. Дані складові національної безпеки формують спільну систему, властиву сучасній економіці.

Щоб визначити й проаналізувати категорію економічної безпеки, наведемо її поняттєвий базис. Розібратись у понятті економічної безпеки можна, чітко визначивши об'єкт діяльності по забезпеченню безпеки, а також суб'єкт, що забезпечує безпеку.

У сучасному суспільному устрої існує декілька об'єктів, на які має бути спрямоване забезпечення безпеки:

1. Особа (громадянин, резидент).
2. Підприємство (організація, суб'єкт господарювання).
3. Суспільство (соціум або інша цілісна організація людей).
4. Регіон (території, органічно інтегровані в економіку країни).
5. Держава.
6. Міждержавне регулювання економічної безпеки (у контексті глобалізації світової економіки).

Дуже часто дослідники об'єднують вищезазначені об'єкти в складну систему, що складається із взаємопов'язаних і взаємообумовлених вертикальних рівнів [5, с. 15].

1. Під забезпеченням економічної безпеки **особи** розуміється організація умов захисту людини від несприятливих чинників, що впливають на її особисті інтереси та потреби. Виступаючи як член суспільства, особа потребує правової безпеки (що передбачає створення спеціальних норм – соціальних, господарських та інших, а також збереження майна, прав власності, регулювання соціально-трудових відносин в соціумі). Виступаючи як окремо взятий повноцінний об'єкт забезпечення безпеки, особа піклується про свою фізичну, психічну, фізіологічну та духовну безпеку, яка насамперед підтримує її життя і працездатність.

2. Економічну безпеку **організації** можна розцінювати як «певний стан виробничих відносин і організації інформаційно-правових зв'язків матеріальних, фінансових і інтелектуальних ресурсів, при якому гарантується стабільність функціонування, фінансово-комерційний успіх, прогресивне використання науково-технічних досягнень і соціальний розвиток об'єктів господарювання» [6, с. 132]. Потреба

безперервного забезпечення економічної безпеки формується виходячи із завдань, що будуть поставлені перед кожним суб'єктом господарювання для підтримки стабільності функціонування підприємства і досягнення головних цілей своєї діяльності.

3. Розглядати економічну безпеку **суспільства** неможливо без чіткого розуміння економічної безпеки держави, оскільки будь-яке суспільство є цілісною системою соціальних інститутів, що виконують функції регулювання економічних, політичних та інших відносин, і на сьогоднішній день практично неможливо відокремити суспільний устрій від державного управління.

4. Під економічною безпекою **регіону** розуміємо насамперед здатність регіональної влади забезпечити конкурентоспроможність, стабільність, стійкість, поступальність розвитку економіки території, органічно інтегрованої в економіку країни, як відносно самостійної структури [7; 8]. В основу економічної безпеки регіону як категорії його життєдіяльності покладено регіональні інтереси (забезпечення та підтримка гідного рівня життя населення, раціональне використання наявного економічного потенціалу, реалізація незалежної соціально-економічної політики регіону, збалансованість із загальнодержавними інтересами та інтегрованість у фінансову систему країни) і необхідність їх захисту від різноманітних внутрішніх (виникають у межах регіону) і зовнішніх (здійснювана економічна політика держави, адміністрацій інших регіонів, іноземних держав) загроз, що повинні узгоджуватися з вимогою дотримання балансу із загальнонаціональними інтересами [3].

В. М. Геєць, М. О. Кизим, Т. С. Клебанова, О. І. Черняк розглядають економічну безпеку регіону з двох позицій: як частину національної економіки для центральних загальнодержавних органів управління та як відносно самостійну систему для регіональних органів управління [7].

Економічною безпекою регіону як підсистеми національної економіки є сукупність його властивостей, що забезпечують досягнення максимального внеску регіону в розвиток національної економіки й у забезпечення економічної безпеки країни загалом.

В економічній моделі регіонального розвитку, що сформувалася в Україні, регіони з найбільш високими показниками економічного зростання не досягають найбільшого прогресу у сфері людського розвитку. Дану закономірність було встановлено за результатами дослідження взаємозалежності регіональної диференціації Індексу людського розвитку та валової доданої вартості [9].

Економічна безпека регіону як незалежна економічна система створює умови для вдосконалення регіону в умовах дестабілізуючого впливу різноманітних загроз.

О. М. Бондаревська, проаналізувавши наукові підходи до визначення поняття «економічна безпека регіону», виділила основні, такі як:

- 1) сукупність умов та факторів, які забезпечують стійкість і стабільність розвитку економіки регіону;
- 2) здатність регіональної економіки функціонувати в режимі самовідтворення;
- 3) певна економічна незалежність та інтеграція з економікою держави;
- 4) захищеність від впливу дестабілізуючих чинників [2].

Таким чином, це дослідження трактує економічну безпеку регіону як положення захисту економіки регіону від впливу зовнішніх і внутрішніх загроз з метою забезпечення стабільного економічного зростання, фінансової самостійності, суспільно-політичної стійкості та належного рівня життя населення. У сучасних умовах доречно не тільки вивчати поняття економічної безпеки регіону, а й досліджувати фактори, які мають найбільший вплив, розглядати взаємозв'язки окремих компонентів системи економічної безпеки регіону.

«Система економічної безпеки регіону – це комплекс взаємопов'язаних організаційно-правових заходів з метою узгодження різноманітних інтересів, що забезпечує стійкість, адаптивність, самоорганізацію і розвиток регіональної економіки у взаємодії із зовнішнім середовищем її функціонування» [10, с. 227].

5. Економічна безпека **держави і суспільства** – це сукупність умов і чинників, що забезпечують незалежність національної економіки, її стабільність і стійкість, здатність до постійного оновлення та самовдосконалення [6]. «Економічна безпека включена в систему національної безпеки разом з такими її складниками, як забезпечення обороноздатності країни, підтримка соціального миру в суспільстві, захист від екологічних лих» [11].

«Економічна безпека – це не лише захищеність національних інтересів, але й готовність і здатність інститутів влади створювати механізми реалізації і захисту національних інтересів розвитку вітчизняної економіки, підтримки соціально-політичної стабільності суспільства» [8]. Економічна безпека також може характеризуватися певними умовами, які забезпечуються державою і не дозволяють доставляти шкоди народному господарству від внутрішніх і зовнішніх загроз, небезпек політичного, військового, економічного та глобального характеру.

6. **Міжнародна економічна безпека** – це комплекс міжнародних умов існування домовленостей та інституційних структур, при якому кожній державі – члену світової спільноти забезпечується можливість вільно обирати та здійснювати свою стратегію соціального й економічного розвитку, не піддаючись зовнішньому та політичному тиску і розраховуючи на

невтручання, розуміння і взаємоприйнятну і взаємовигідну співпрацю з боку решти держав [5, с. 127].

Дане поняття розкриває логічний зв'язок між суспільною безпекою та безпекою державного сектора, основаних на мирній взаємодії всіх держав, що входять у світову спільноту та дотримуються ринкових умов господарювання. Кожна держава має право самостійно розробляти, коректувати і слідувати своїй стратегії економічного розвитку, погоджуючи її з цілями, що стоять перед народом і урядом. Ці цілі на державному рівні іменуються національними інтересами. Економічна безпека дуже залежна як від національних інтересів, так і від способів їх здійснення.

Україна має почати з визначення ризиків як для національної безпеки, так і для національних інтересів усередині країни та розробити механізми захисту від того, щоб внутрішні проблеми не підточили державний механізм функціонування із середини, розважаючи цілісність всієї економічної системи.

Розглядаючи найголовніші стратегічно орієнтовані інтереси держави, варто, перш за все, звернутися до Закону України «Про національну безпеку України» [12] як до джерела, де вони представлені.

Національними інтересами в реалізації економічної безпеки України та сталого розвитку економіки в державі можуть вважатися такі (табл. 1) [12].

Таблиця 1

Взаємозв'язок національних інтересів у різних сферах національної та економічної безпеки

№ з/п	Пріоритети національних інтересів	Інтерпретація інтересів	Сфера впливу
1	Гарантування конституційних прав і свобод людини та громадянина	Вирішення недосконалості правових засад	Правова сфера національної безпеки
2	Розвиток громадянського суспільства, його демократичних інститутів	Розгляд соціальних питань і покращення умов, що стосуються вільного та демократичного існування суспільства	Соціальна сфера національної безпеки
3	Захист державного суверенітету, територіальної цілісності та недоторканності державних кордонів	Жорсткий контроль за забезпеченням свободи та суверенності України як держави у фізичному аспекті	Сфера воєнної та національної безпеки
4	Недопущення втручання у внутрішні справи України	Ефективне функціонування економічної системи в країні	Сфера державної безпеки
5	Зміцнення політичної та соціальної стабільності в суспільстві	Задачі уряду щодо реалізації роботи всіх ланок економічної системи	Соціально-політична сфера національної безпеки
6	Створення конкурентоспроможної, соціально орієнтованої ринкової економіки та забезпечення постійного зростання рівня життя та добробуту населення	Здатність економічної системи створювати адекватні умови для сталої роботи всього народного господарства	Сфера економічної безпеки
7	Збереження та зміцнення науково-технологічного потенціалу, утвердження інноваційної моделі розвитку	Наголос на інновативних тенденціях економічного розвитку	Науково-технічна сфера національної безпеки
8	Забезпечення екологічно та техногенно безпечних умов життєдіяльності громадян і суспільства, збереження навколишнього природного середовища та раціональне використання природних ресурсів	Екологічно обґрунтоване використання ресурсів і безпека антропогенного впливу на природу	Екологічна сфера національної безпеки
9	Розвиток духовності, моральних засад, інтелектуального потенціалу українського народу, зміцнення фізичного здоров'я нації, створення умов для розширеного відтворення населення	Показники стану соціального розвитку в країні	Демографічна, медична, культурна сфери національної безпеки
10	Інтеграція України в європейський політичний, економічний, правовий простір; розвиток рівноправних взаємовигідних відносин з іншими державами світу в інтересах України	Забезпечення цілісності держави шляхом консолідації політичних і економічних сил	Міжнародна безпека

Джерело: складено авторами на основі [12].

Приклад табл. 1 ще раз демонструє, що будь-який державний інтерес, задоволення якого впливає на загальну безпеку в державі, має свою сферу поширення. Об'єднання всіх сфер національної безпеки дає консолідований ефект забезпечення інтересів і позитивно впливає на стан економіки та її безпеки. Із цього випливає необхідність класифікації сфер національної безпеки (але не градація їх значущості) для того, щоб мати змогу в подальшому виділити пріоритетність національних інтересів і сприяти ефективному їх задоволенню.

Будь-яка система, і система економічної безпеки не виняток, складається з комплексу структурних компонентів, між якими існують предметні взаємозв'язки, що забезпечують умови для природного розвитку системних інтеграційних процесів. Ці зв'язки між структурними компонентами створюють умови для досягнення синергетичного ефекту та сприяють тому, що економічна система безпеки гарантує найкращий результат системного функціонування. Відділення регіональної економічної безпеки та її дослідження окремо від національної економічної безпеки та заострення уваги на регіональному захисту може мати значні негативні наслідки.

«Перенесення акцентів від національної – на регіональну безпеку об'єктивно призводить до так званих відцентрових сил, які можуть порушити державний унітарний устрій таких країн, як українська держава. Це може спричинити навіть руйнування цілісної економічної системи країни, якщо, наприклад, умови забезпечення економічної безпеки деякого регіону або кількох регіонів суперечать реальностям забезпечення національної економічної безпеки» [13, с. 349].

Дану ситуацію зараз можна спостерігати в Україні, коли окремі регіони заявляють про свою суверенність, і все це призводить до передумов втрати державної єдності. Значить, нехтування внутрішніми інтеграційними зв'язками між регіонами може призвести до «розгойдування» і самої системи економічної безпеки. Тобто, якщо передбачається впровадження різноманітних програм, досліджень, заходів на регіональному рівні, необхідно дотримуватися субординації регіональної безпеки щодо безпеки національної.

ВИСНОВКИ

Суть економічної безпеки визначається як стан економіки та інститутів влади, при якому надається гарантоване збереження національних інтересів, соціальне спрямування політики, задовільний оборонний потенціал навіть при невіграшних умовах просування внутрішніх і зовнішніх процесів. Отже, економічна безпека полягає не тільки в захисті національних інтересів, а й має на увазі прагнення та здатність органів влади створювати механізми спри-

яння соціально-політичної стабільності суспільства, а також реалізації та охорони національних інтересів у розвитку національної економіки.

Економічна безпека – це система взаємопов'язаних вертикальних рівнів: глобального, міжнародного, національного, регіонального, рівня окремо взятої господарської структури, особи. А економічна безпека регіону сприймається як підрівень національної економіки і водночас – як умовно самостійна система для регіональних інституцій управління. «Економічна безпека регіонів є складовою національної безпеки країни та забезпечує насамперед конкурентоспроможність, стабільність, стійкість, поступальність розвитку економіки регіонів, нерозривно інтегрованих в економіку країни» [3]. Взаємодіючи з іншими видами національної безпеки, економічна безпека акумулює в собі їх дію, залишаючись при цьому основою національної безпеки.

Проблему економічної безпеки необхідно розглядати у власне економічній сфері, включаючи внутрішньо- та зовнішньоекономічні проблеми, у т. ч. проблеми на їх стику: у областях перетину економічної сфери із суміжними зовнішньоекономічними сферами. До них належать: військово-економічна сфера, сфера захисту науково-технічного й інтелектуального потенціалу країни, сфера забезпечення суспільної безпеки, сфера взаємодії економіки та природокористування.

Аналізуючи економічну безпеку держави в розрізі підсистем економічної безпеки її регіонів, робимо висновок про пріоритетність системних національних інтересів, а також питань безпеки держави в цілому по відношенню до цих аспектів на регіональному рівні. Це забезпечить і економічну безпеку держави при її інтеграції в міждержавні економічні системи. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Мунтіян В. І. Економічна безпека України. Київ : КВЦ, 1999. 462 с.
2. Бондаревська О. М. Економічна безпека регіонів у системі економічної безпеки держави. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Економіка і менеджмент»*. 2017. Вип. 24. Ч. 2. С. 54–57. URL: <http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2017/24-2-2017/14.pdf>
3. Дічек О. І. Економічна безпека регіонів – складова системи національної безпеки. *Вчені записки університету «КРОК». Серія «Економіка»*. 2013. Вип. 33. С. 24–30. URL: <http://www.vidkryti-ochi.org.ua/2013/05/blog-post.html>
4. Лебедченко В. В., Ігнатова Є. М. Забезпечення економічної безпеки держави : монографія. Харків: Слово, 2014. 168 с.
5. Экономическая и национальная безопасность : учебник / под ред. проф. Е. А. Олейникова. М. : Экзамен, 2004. 768 с.

6. Зубик В. Б., Зубик Р. С., Седегов Р. С., Абдула А. Экономическая безопасность предприятия (фирмы). Мн. : Выш. шк., 1998. 391 с.
7. Геєць В. М., Кизим М. О., Клебанова Т. С., Черняк О. І. Моделювання економічної безпеки : монографія. Харків : ВДІ «ІНЖЕК», 2006. 240 с.
8. Ковальчук Т. Т. Економічна безпека і політика: із досвіду професійного аналітика. Київ : Знання, 2004. 638 с.
9. Давидова І. О. Вплив політики зайнятості на людський розвиток в регіоні. *Часопис економічних реформ*. 2018. № 3. С. 76–82.
10. Шуршин В. О. Особливості формування системи економічної безпеки регіону. *Таврійський науковий вісник*. 2007. Вип. 55. С. 227–231.
11. Економіка підприємства : підручник / за ред. проф. С. Ф. Покропівного. Київ : КНЕУ, 2004. 526 с.
12. Закон України «Про національну безпеку України» від 21.06.2018 р. № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>
13. Антоненко В. Н., Портнова Г. А., Бурлуцкий Б. В. Концептуальный подход к исследованию экономической безопасности регионов Украины в аспекте современной интеграционной парадигмы // *Економічна безпека в умовах глобалізації світової економіки : колективна монографія : у 2 т. Дніпропетровськ : ФОР Дробязко С. І., 2014. Т. 1. С. 344–353.*

REFERENCES

- Antonenko, V. N., Portnova, H. A., and Burlutskiy, B. V. "Konseptualnyy podkhod k issledovaniyu ekonomicheskoy bezopasnosti regionov Ukrainy v aspekte sovremennoy integratsionnoy paradigmy" [A Conceptual Approach to the Study of Economic Security of the Regions of Ukraine in the Aspect of the Modern Integration Paradigm]. In *Ekonomichna bezpeka v umovakh hlobalizatsii svitovoi ekonomiky*, vol. 1, 344-353. Dnipropetrovsk: FOP Drobyazko S. I., 2014.
- Bondarevska, O. M. "Ekonomichna bezpeka rehioniv u systemi ekonomichnoi bezpeky derzhavy" [Regional Economic Security in the System of Economic Security]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Seriya «Ekonomika i menedzhment»*. 2017. <http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2017/24-2-2017/14.pdf>
- Davydova, I. O. "Vplyv polityky zainiatosti na liudskyy rozvytok v rehionii" [The Influence of Policy of Human Development in Region]. *Chasopys ekonomichnykh reform*, no. 3 (2018): 76-82.
- Dichek, O. I. "Ekonomichna bezpeka rehioniv – skladova systemy natsionalnoi bezpeky" [Economic Security of Regions Is a Component of the National Security System]. *Vcheni zapysky universytetu «KROK». Seriya «Ekonomika»*. 2013. <http://www.vidkryti-ochi.org.ua/2013/05/blog-post.html>
- Ekonomicheskaya i natsionalnaya bezopasnost* [Economic and National Security]. Moscow: Ekzamen, 2004.
- Ekonomika pidpriemstva* [Business Economics]. Kyiv: KNEU, 2004.
- Heiets, V. M. et al. *Modeliuvannia ekonomichnoi bezpeky* [Modeling of Economic Security]. Kharkiv: VDI «ІNZhEK», 2006.
- Kovalchuk, T. T. *Ekonomichna bezpeka i polityka: iz dosvidu profesiinoho analityka* [Economic Security and Policy: From the Experience of a Professional Analyst]. Kyiv: Znannia, 2004.
- [Legal Act of Ukraine] (2018). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>
- Lebedchenko, V. V., and Ihnatova, Ye. M. *Zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky derzhavy* [Ensuring the Economic Security of the State]. Kharkiv: Slovo, 2014.
- Muntiiian, V. I. *Ekonomichna bezpeka Ukrainy* [Economic Security of Ukraine]. Kyiv: KVITs, 1999.
- Shurshyn, V. O. "Osoblyvosti formuvannia systemy ekonomichnoi bezpeky rehionu" [Features of the Formation of the Economic Security System of the Region]. *Tavriiskyy naukovyy visnyk*, no. 55 (2007): 227-231.
- Zubik, V. B. et al. *Ekonomicheskaya bezopasnost predpriyat-ya (firmy)* [Economic Security of the Enterprise (Firm)]. Minsk: Vysh. shk., 1998.